

Publikacijo krasijo številne avtorske fotografije, ki predstavljajo tako avtohtono prebivalstvo, vpeto v turistično ponudbo, kot težko dostopen visokogorski svet, katerega obisk, kljub navidezni množičnosti, ostaja domena razmeroma redkih izbrancev. Mnogi posnetki nam ponujajo ekskluzivne prizore, ob katerih se zavemo, da kaj dosti višje ne gre. S tem se odpira še ena dimenzija, na katero smo slovenski geografi lahko upravičeno ponosni, tudi ob spominu na našo žal že več kot dve desetletji pokojno stanovsko kolegico Marijo Frantar (rojeno Sabolek; 1956–1991), ki je že pred avtorico monografije utirala pot vrhunskemu slovenskemu ženskemu alpinizmu.

Drago Kladnik

Franc Batič, Borislava Košmrlj - Levačič (urednika):

Botanični terminološki slovar

Ljubljana 2011: Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU, Založba ZRC, 650 strani, 210 slik, večinoma skic, 2 zemljevida, ISBN 978-961-254-342-6

Sekcija za terminološke slovarje Inštituta za slovenski jezik Frana Ramovša Znanstvenoraziskovalnega centra Slovenske akademije znanosti in umetnosti je konec leta 2011 izdala Botanični terminološki slovar, s katerim postopoma sestavlja mozaik terminoloških slovarjev za posamezne znanstvene vede oziroma za določena ožja področja, širši javnosti, ali, v nekaterih primerih, zgolj specialistom zanimiva strokovna področja. Kljub že dobrim dvajsetim tovrstnim delom pa je pot do obsežnejšega pokrivanja znanstvenega in strokovnega izrazja večine znanstvenih disciplin še dolgotrajna. Zagotovo se bo raztegnila na več desetletij, vmes pa bo treba poskrbeti še za posodobitve že obstoječih slovarjev in odpravo pomanjkljivosti v njih. To je vsekakor bistveno bolj enostavno v njihovih spletnih različicah, kjer je občutno olajšano tudi iskanje želenih izrazov in pojmov, lažja je tudi njihova medsebojna primerjava.

Zaradi tega je prihodnost tovrstnih del prej kot v knjižni obliki videti v elektronskih izdajah. Te bodo zagotovo razkrile tudi številne nedoslednosti in pomanjkljivosti znotraj posameznih izdelkov, kot tudi med deli različnih disciplin, ki se dotikajo istovrstnih vsebinskih področij.

Na pobudo Biotehniške fakultete Univerze v Ljubljani so v Sekciji za terminološke slovarje po več kot desetih letih sodelovanja z mikologi in botaniki sestavili obsežen slovar z več kot 6700 slovarskimi sestavki. Botanični terminološki slovar je zasnovan kot normativni slovar, ki izhaja iz tradicionalnega pojmovanja botanike in razen rastlin obravnava tudi glive, cianobakterije ter lišaje. To pomeni, da upošteva tudi mikologijo, algologijo in lihenologijo. Botanični izrazi in pojmi so pojasnjeni z definicijami, za posameznimi razlagami in oznakami za podredne oziroma priredne pojme ter izraze pa so z redkimi izjemami navedene tudi angleške in nemške ustreznice, v mnogih primerih tudi latinske. Lahko gre za prave latinske izraze, ki so bili sprejeti v botanično latinščino, ali za sodobne polatinjene izraze.

V slovarju so zajeti izrazi in pojmi s področja botanike (na primer morfologija, fiziologija, ekologija, fitocenologija) in drugih z botaniko povezanih področij (na primer agronomija, biokemija, biotehnologija, geologija, pedologija). Če vsa obravnavana področja razvrstimo po abecednem zaporedju, dobimo naslednji seznam: agronomija, algologija, biogeografija, biokemija, biologija, biotehnologija, botanika, briologija, citologija, ekologija, fitocenologija, fitogeografija, fitopatologija, fizika, fiziologija, genetika, geologija, histologija, hortikultura, lesarstvo, lihenologija, meteorologija, mikologija, organografija, paleopalino-logija, palinologija, pedologija, razmnoževanje, sinsistematika, sistematika in varstvo narave.

Izbor posameznih izrazov temelji na izbranih strokovnih oziroma znanstvenih virih, pri čemer je bilo upoštevano ontološko načelo z željo, da bi bili deli pojmovnega sistema sistematično zajeti in konsistentno prikazani tudi s povezavami med posameznimi slovarskimi članki.

Glavni poudarek je na morfologiji in razmnoževanju višjih rastlin. Rastline so obravnavane na ravni celice, tkiv, organov, življenjskih procesov in ekosistemov, glive pa predvsem na morfološki in sistematski ravni. Slovar dopolnjujejo trije sezname tujejezičnih ustreznic, v katerih so izhodiščne tujejezične oblike. Gre torej za angleško-slovenski, nemško-slovenski in latinsko-slovenski seznam ustreznic. Sezname uporabniku omogočajo, da lahko išče tudi v obratni smeri in tako na primer za angleško ustreznico najde pripadajoči izraz v slovenščini.

Botanični terminološki slovar bi utegnil biti zanimiv tudi za geografe, ki jih poglobljeno zanimajo narava, rastlinska odeja, rastline in njihove lastnosti. Tistim, ki se strokovno ukvarjajo s fitogeografijo, pa bo zagotovo nepogrešljivo delo za širjenje znanj s področja botanike, znanstvene discipline, ki se prav v fitogeografiji z geografijo najtesneje in neločljivo prepleta. Tudi zato so v obeh slovarjih, geografskem in biološkem, kar številna gesla identična, na primer čaparal, gozdna meja, frigana, palinologija, pampa, vegetacijska inverzija; seveda ima geselska razlaga v botaničnem slovarju praviloma biološki poudarek.

Če si podrobneje ogledamo gesla pod črko A, najdemo naslednja (bolj ali manj) identična gesla: abiotski okoljski dejavnik, absolutna zračna vlaga, absorpcija vode, abundanca (s tem, da je v geografskem slovarju kot sopomenka navedena številčnost, v biološkem pa pogostnost), acidofilna rastlina, aconalna tla (v geografskem slovarju aconalna prst), adaptacija, afotična cona, agromelioracija, A-horizont, aklimatizacija, aktivna kislost tal (v geografskem slovarju aktivna kislost prsti), albedo, alelopacija, alleröd, alpinska gozdna meja (v geografskem slovarju zgornja gozdna meja, ki je v biološkem slovarju le sopomenka), amiktično jezero, anastomoza (v obeh slovarjih s povsem različnima pomenoma), anemohorija, antarktična florna oblast in njena sopomenka antarktis (s tem, da je v botaničnem slovarju prednostni termin antarktična florna oblast, v geografskem pa antarktis), antropogena gozdna meja (v geografskem slovarju antropogena zgornja gozdna meja), areal, argilogeneza, asimilacija (v geografskem slovarju asimilacija rastlin), asociacija (v geografskem slovarju asociacija rastlin s prednostnim izrazom rastlinska združba), atlantik, atmosfera, avstralis in njena sopomenka avstralska florna oblast (s tem, da je v botaničnem slovarju prednostni termin avstralska florna oblast, v geografskem pa avstralis), avtomorfna tla (v geografskem slovarju avtomorfna prst) in še azonalna tla (v geografskem slovarju aconalna prst).

Nasploh se ni mogoče znebiti vtisa, da smo šli pri slovenjenju izrazja v geografskem slovarju dlje kot v biološkem, kar gre najbrž pripisati konsenzualni odločitvi obeh terminoloških in vseh treh geografskih urednikov pri končni jezikovni zasnovi Geografskega terminološkega slovarja. Tako smo, če ostanemo pri črki A, v geografskem slovarju dali prednost izrazu kisloljubna rastlina pred sopomenko acidofilna rastlina, v botaničnem slovarju pa je ravno obratno, pri izrazu afotična cona je le v geografskem slovarju navedena sopomenka neosvetljena plast, prav tako pri izrazu argilogeneza le v geografskem sopomenka oglinjevanje, ki je celo prednostna, podobno pa je tudi pri najbrž najbolj znanem izrazu atmosfera, ki v biološkem slovarju sploh nima slovenske ustreznice ozračje. Ta je v geografskem slovarju celo prednostna oblika.

Takšna neenotnost slovarjev sama po sebi ne bi bila problematična, če ne bi šlo za dela istih izdajatelja in založnika, kar zmanjšuje sporočilnost, jezikovno trdnost in reprezentativnost posameznih izrazov. Tovrstno neenotnost gre zagotovo pripisati zaenkrat pretirano togim jezikovnim pogledom posameznih avtorjev, ki s svojo namenoma avtoritativno držo preprečujejo bolj doslednejše jezikovno poenotenje. Ker pa je avtorjev predvidoma več in so njihovi pogledi kaj raznoliki, je takšen redakcijski poseg tako rekoč nujen.

Če velja jezikovno nedorečenost in neusklajenost pripisati v glavnem avtorski neuklonljivosti (beri samovolji), je povsem drugače z neenotno obliko zapisov posameznih gesel in dodatnih pojasnil za njihovim razlagalnim delom, za kar je odgovornost izključno na strani izdajatelja. Gre za rabo različnih pisav in črkovnih nizov v geselskem članku, ki očitno ni dovolj premišljena. Ta neenotnost se je še posebej vpijoče pokazala prav pri Botaničnem terminološkem slovarju, kjer so geselske razlage dosledno zapisane v (neprimerni) ležeči pisavi; v geografskem slovarju so na primer podane v pokončni. Pisanje definicij v ležeči pisavi namreč zamegljuje pisanje taksonomskih imen (poimenovanj skupin organizmov), ki se vselej pišejo ležeče, s tem pa bistveno zmanjšuje njihovo prepoznavnost, kar je problematično, če vemo, da se ležeče pišejo le imena vrst in rodov, ne pa tudi družin in višjih taksonomskih kategorij.

Urednika slovarja sta priznan botanik Franc Batič in uveljavljena terminologinja Borislava Košmrlj - Levačič. Čeprav jo najdemo tudi med glavnimi snovalci Geografskega terminološkega slovarja in še nekaterih del, lahko Botanični terminološki slovar brez oklevanja razglasimo za njeno življenjsko delo. Kot piscu teh vrstic in souredniku Geografskega terminološkega slovarja, ki je luč sveta ugledal leta 2005, mi je namreč prav dobro znana njena zavzetost in osebna angažiranost pri nastajanju Biološkega terminološkega slovarja. O njegovem postopnem »napredovanju« mi je, največkrat pred »geografsko sejo«, večkrat pripovedovala, pri čemer je bilo prav dobro čutiti njeno vznesenost in zadovoljstvo v vlogi povezovalke sicer ne preveč številne ekipe strokovnih piscev, ki jim poleg Košmrlj - Levačičeve v vlogi idejne snovalke slovarja in sooblikovalke definicij pripada vloga avtorjev slovarja. Ob Košmrlj - Levačičevi in souredniku Francu Batiču so to Aleksa Cimerman, Nada Gogala, Gorazd Kosi, Andrej Martinčič, Andrej Seliškar, Alojz Šercelj in Boris Turk.

Drago Kladnik

Acta geographica Slovenica/Geografski zbornik 51-1 in 51-2

Ljubljana 2011: Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Založba ZRC, sozaložnik SAZU, 432 strani, ISSN 1581-6613

Revija v letniku 51 prinaša kar dvajset znanstvenih prispevkov, devet v prvi in enajst v drugi številki. To je največ do sedaj in je odraz povečanja števila prošenj za objavo tako domačih kot tujih avtorjev, po uspešnem mednarodnem preboju revije ob njeni uvrstitvi v *Science Citation Index Expanded* (glej Geografski vestnik 80-1, str. 150–151) in po pridobitvi faktorja vpliva (glej Geografski vestnik 82-1, str. 118). Večje povpraševanje po objavah je vplivalo tudi na uvedbo novosti, to je tako imenovane »posebne številke« (*Special issue*), ki bo znotraj rednih izdaj prinašala tematsko zaključene prispevke. Druga